

HEADLINES
RADIO SHOW
TACKLING FASCINATING MODERN
CONTROVERSIES FROM
A HALACHIC PERSPECTIVE
with
DOVID LICHTENSTEIN

Finances 101

Shiur# 561 | May 30th 2026

בעל הטורים פרשת ויצא פרק כח פסוק יב

סולם. בגימטריא ממון ובגימטריא עוני כי זה ישפיל וזה ירים (ב"ר סח ד):

(כח יב) והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה.
ק אם מלאכי ה' עולים לשמים ויורדים מן השמים מובן
שראש הסולם מגיע עד לשמים
*** ת. (אור צדיקים) סולם** עולה בגמטריא כמנין **ממון** והתורה
מרמזת לנו כאן אף שהממון הוא דבר מאד שפל אך בכל זאת
אפשר לפעול גדולות ונצורות בעזרת הממון

כזה יתנו

"זה יתנו" (שמות ל', י"ג), למה כתוב "זה"? במדרש תנחומא נאמר: "אמר רבי מאיר:
כמין **מטבע של אש** הוציא הקב"ה מתחת כסא הכבוד, הראהו למשה ואמר לו:
כזה יתנו!"

ושואלים, מדוע הראה ה' למשה **מטבע של אש** דווקא? ותירץ זאת רבי נחמן
מברסלב שקיים צד שווה בין **אש** לממון. האש היא בלי ספק אחד הדברים
החשובים והחיוניים לאדם, ואין העולם יכול להתקיים בלעדיה. כל זה בזמן
שהאדם משתמש באש בצורה נכונה. אך בשימוש לא נכון - אפשר להחריב
עולם ומלואו עם אש. והוא הדין בממון שלכל הדעות הוא דבר חשוב ומועיל,
אם יודעים לנהוג בו כראוי, אך אם הממון נופל לידיים שאינן טובות או לדברים
שאינם טובים, יכול הוא לגרום לחורבן, ולכן הראה ה' מטבע של אש דווקא.

Rabbi Jeremy Wieder

רמב"ם הלכות אישות פרק יב הלכה א - ג

כשנושא אדם אשה בין בתולה בין בעולה בין גדולה בין קטנה אחת בת ישראל ואחת הגיורת או המשוחררת יתחייב לה בעשרה דברים ויזכה בארבעה דברים. והעשרה שלשה מהן מן התורה ואלו הן שארה כסותה ועונתה, שארה אלו מזונותיה, כסותה כמשמעה, עונתה לבא עליה כדרך כל הארץ; והשבעה מדברי סופרים וכולן תנאי בית דין הם, האחד מהם עיקר כתובה, והשאר הם הנקראין תנאי כתובה ואלו הן, לרפאותה אם חלתה, ולפדותה אם נשבת, ולקברה כשתמות, ולהיות נזונת מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה, ולהיות בנותיה ממנו ניזונות מנכסיו אחרי מותו עד שיתארסו, ולהיות בניה הזכרים ממנו יורשין כתובתה יתר על חלקם בירושה שעם אחיהם. והארבעה שזוכה בהן כולם מדברי סופרים, ואלו הן, להיות מעשה ידיה שלו, ולהיות מציאתה שלו, ושיהיה אוכל כל פירות נכסיה בחייה, ואם מתה בחייו יירשנה, והוא קודם לכל אדם בירושה.

משנה מסכת כתובות פרק ה משנה ה

אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת מבשלת ומניקה את בנה מצעת לו המטה ועושה בצמר הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת שתיים אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה שלש אינה מצעת לו המטה ואינה עושה בצמר ארבעה יושבת בקתדרא רבי אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה רבן שמעון בן גמליאל אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובתה שהבטלה מביאה לידי שיעמום:

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סא עמוד א

אמר רב הונא, בדק לן רב הונא בר חנינא: היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק - שומעין לה, צערא דידה הוא; הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק, מהו? כל היכא דלאו אורחה שומעין לה, היא אורחה והוא לאו אורחה, מאי? בתר דידיה אזלינן, או בתר דידה אזלינן? ופשיטנא ליה מהא: עולה עמו ואינה יורדת עמו. אמר רב הונא: מאי קראה? והיא בעולת בעל, בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל. ר' אלעזר אמר, מהכא: כי היא היתה אם כל חי, לחיים ניתנה ולא לצער ניתנה.

שולחן ערוך אבן העזר הלכות גיטין סימן קנד סעיף ג

האומר: איני זן ואיני מפרנס כופין אותו לזון. ואם אין ב"ד יכולים לכופו לזון, כגון שאין לו במה לפרנס ואינו רוצה להשתכר להרויח ולזון, אם תרצה היא כופין אותו להוציא מיד וליתן כתובה.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סז עמוד ב

ת"ר: יתום שבא לישא, שוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו, ואחר כך משיאין לו אשה, שנאמר: די מחסורו אשר יחסר לו, די מחסורו - זה הבית, אשר יחסר - זה מטה ושלחן, לו - זו אשה, וכן הוא אומר: אעשה לו עזר כנגדו. תנו רבנן: די מחסורו - אתה מצווה עליו לפרנסו, ואי אתה מצווה עליו לעשרו; אשר יחסר לו - אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. אמרו עליו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו; פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה מילין.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כה עמוד ב

תנו רבנן: איזה עשיר? כל שיש לו נחת רוח בעשרו, דברי רבי מאיר. סימן מ"ט ק"ס. רבי טרפון אומר: כל שיש לו מאה כרמים ומאה שדות, ומאה עבדים שעובדין בהן. רבי עקיבא אומר: כל שיש לו אשה נאה במעשים. רבי יוסי אומר: כל שיש לו בית הכסא סמוך לשולחנו.

רמב"ם הלכות אישות פרק טו הלכה יט

וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון, ולא יטיל עליה אימה יתירה ויהיה דיבורו עמה בנחת ולא יהיה עצב ולא רוגז.

דכת אחותו בשוך מיקריא, וא"כ אין ראי' מכאן¹³¹.
וצריך לעיין בירושלמי שהביא הש"ך.

ובאמת מצינו במקרא דבן אחותו בשוך מיקרי, ומצינו בלבן שא"ל ליעקב אך עצמי וכשרי אתה (בראשית כט-יד), ומצינו שדהמע"ה א"ל על עמשא בן יתור (ש"ב יט-יד) הלא עצמי וכשרי אתה, והוא הי' ג"כ בן אחותו וכדמצינו בדה"א (ב' טז-יז ועיי"ש). ואף שמצינו שם שאמר גם על זקני יהודה אחי אתם עצמי וכשרי אתם, אבל אפשר לומר דזהו רק לשון חביבות אבל על עמשא שלח בלשון הלא עצמי וכשרי אתה, בלשון תמי, משמע דזהו ודאי שהוא עצמו וכשרו מפני שהוא בן אחותו. ואפשר דגם לבן שא"ל אך עצמי וכשרי אתה, דבאמת אך זה אין לו ביאור נכון, ועיין בפירש"י שהרגיש בזה וביארו קצח כהבלעה, אבל לפ"ז אפשר דהאי אך הוא כמו אכן כלומר עצמי וכשרי אתה ואין זה רק כמליצה בעלמא וכדמצינו דשם זה מושאל אפילו לשארות רחוקה וכמו ששלח דוד לזקני יהודה אחי, ועוד יותר מצינו ביעקב שקרא לרועי חרן אחי מאין אתם, ויהי אך זה כמו אך טרף טורף, שהרי זה כמו אכן, או אך אשתך היא, דהיינו בבירור, ודו"ק.

ועיין בשפטים קאפ' ט' פ"ב שאמר אבימלך לאחי אמו וזכרתם כי עצמם ובשרכם אני, הרי שחבצת זאת כדכר פשוט ומוכן מאליו שהוא עצמו וכשרו.

סי' רמ"ט

סעיף א: שיעור נתינתה כו' שהרויח בכל שנה.

עיין בהערה¹³².

¹³¹ ועיין מש"כ באמת ליעקב עמ"ס יבמות דף נ"ה ע"ב בתד"ה לאחר וכו'.

¹³² מסתבר שתו"כ או בחור בר מצוה שקיבלו מתנות וכדומה אינם מחוייבים להפריש מעשר, דלא מיבעיא כשקיבלו מתנות שוה כסף שכבר נהוג עלמא שלא להפריש בכלל, אלא אפילו אם קיבלו כסף ממש מסתבר שא"צ להפריש מעשר, דענין מתנות אין זה הרוחה בי הלא כשהלה ישיא את בנו ובתו הלא יצטרכו להחזיר להם המתנות וכדרכו של עולם, ונמצא שאין זה מתנה כל עיקר אלא זה נותן לזה וזה נותן לזה וחוזר חלילה [והוי כחליפין] - מפי השמיעה.

אבל צריך החתן להפריש מעשר ממצות שמכניסה לו אשתו בשעת הנישואין [נאע"פ שהיא כבר עישרה אותם מקודם] וכן מכספים שנותן לו חותנו בשעת הנישואין - מפי השמיעה.

סעיף י: הרב שלימד ולא הבינו התלמידים וכו'.

עיין בהערה¹²⁷.

סעיף כ: לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה וכו'.

עיין בהערה¹²⁸.

סעיף כד: כל בית שאין ד"ת נשמעין בו בלילה וכו'.

עיין בהערה¹²⁹.

סעיף כו: כשמסיימים מסכתא מצוה לשמוח ולעשות סעודה וכו'.

עיין בהערה¹³⁰.

סי' רמ"ז

סעיף א: מ"ע ליתן צדקה כפי השגת יד וכו'.

עיין ש"ך סק"א שהביא בשם המד"ר דר"י פירגס אשתו המגורשת ע"ש ומבשרך אל תתעלם עכ"ל. אבל המעיין שם יראה שהיתה בת אחותו, ועיין בפי' הבע"י דף ס"ג ע"א בפירש"י ד"ה אז תקרא וכו'.

¹²⁷ העיקר בתלמוד תורה הוא ההבנה, ולכן יש ללמד לתלמידים בשפת האדם שלהם - מפי השמיעה.

¹²⁸ יש להסתפק במי שלומד בשביל נפטר או חולה, אם שכר הלימוד שייך להם או למי שלומד בשבילם. ונראה דאף שיש ללומד שכר גדול של גמילות חסדים אבל מ"מ שכר הלימוד אין לו, כי זה הוא נותן לגמרי לנפטר או לחולה. אולם זכות זו שייכת להם רק אם הלומד אומר בכל פעם ה"יהי רצון" וכו', או שיאמר שיהא הלימוד לעילוי נשמת פלוני, אכן בבן שלומד בשביל אביו, הזכות הוי ממילא לאביו בלא אמירה - מפי השמיעה.

¹²⁹ אין מלהקפיד מלומר או ללמוד תהלים בלילה, דאף שיש מקפידים בזה, מ"מ לא גרע משאר לימוד תורה שנאמר בו והגית בו יומם ולילה - מפי השמיעה.

¹³⁰ הקדיש שאומרים בסיום וכן בקבורה, אין בו יותר מהקדיש הרגיל, אלא מכיון שבסיום ובקבורה היו הרבה מעמי הארץ, לכן תרגמו והסבירו את נוסח הקדיש כדי שיבינו גם הם - מפי השמיעה.

הנה מה שיש ב' אחין שרוצים לעשות דבר טוב כאשר בעוד שנה ושנתיים ישא אחיהם הצעיר שלומד בישיבה אשה ויצטרך להוצאה מרובה לפרנסתו והם רוצים שישב גם אחר הנישואין ללמד תורה שלכן רוצים לפרנסו מממון הצדקה שלהם אבל מאחר שיצטרכו לזה סך רב שחוששין שאולי שלא יספיק כסף הצדקה שלהם של שנים ההם רוצים גם עתה שעדין אין צורך לאחיהם, להפריש הצדקה שלהם לצורך זה כדי שיתאסף סך הגון שיספיק לאחיהם ללמד איזה שנים אחר הנישואין. ורוצה לידע דעתי אם מותרין לעשות זה. וכונת השאלה היא שאף שאח קודם לאחרים כמפורש בס' רנ"א סעי' ג' אולי הוא רק כשהצורך לאחיו הוא ג"כ עתה כמו הצורך של עניים האחרים אבל בכאן שצורך של אחיהם הוא אחר זמן וצורך האחרים הוא עתה אולי הצורך של עתה עדיף מעדיפות האח כשהוא לאחר זמן.

והנה כשיש עני שצריך היום לאכילה באופן שאינו פקוח נפש וקרוב שלא חסר לו להיום כלום אבל צריך הוא למחר והוא גם היום בדין עני שרשאי ליטול צדקה שאין לו מאתים זה, אף שאין הדין מפורש משמע שצריך ליתן להקרוב, שלא מצינו שצריך לדקדק בדין הקדימות של הקרובים לומר שהוא רק כשהן שוין בהצורך בין להזמן בין להנחיצות אלא סתם משמע דאם אך שניהם רשאים ליטול צדקה צריך להקדים ליתן לקרובו אף שצורך האחר קודם לזמן וליותר דבר נחוץ כיון שעכ"פ הנתינה לתרוייהו הוא מצוה אחת דמצות צדקה. ואף בעניים שוין ששניהם קרובים או שניהם רחוקים נמי משמע שיכול ליתן למי שירצה.

ומה שבסעי' ט' משמע לענין קדימות דכהן ולוי ולוי לישראל שהוא רק כשצורכם שוה לפרנס או שוה לכסות דלכן לא אמר סתם היו לפניו עניים הרבה ואין בכיס כדי לכולן אלא אמר ואין בכיס לפרנס או לכסות כולם משמע משום דאם אחד לפרנס ואחד לכסות אותו שלפרנס קודם אף אם הוא לישראל מלכהן לכסות. וגם הא רק בחכם לכסות וע"ה להחיות דהוא לפרנס כתב הרמ"א דת"ח קודם אבל שאר קדימות הוא רק כשתרוייהו שוין בהצורך ואם הישראל לפרנס והכהן לכסות הישראל לפרנס קודם כמו בשוין שאיתא בסעי' ז' שלהאכיל הרעב קודם מלכסות הערום, שלכאורה מפורש לא רק בשוין אלא אף באינן שוין שמי שנחוץ יותר קודם. ואף שהש"ך ס"ק ט"ז כתב בזה"ל שאין ת"ח אפי' לענין ליטרא דדהבא כ"ש דאין לדחות פקוח נפש מפניו, שמשמע שפרש הא דחכם לכסות וע"ה הוא להחיות ממש

ופרחי קבועים שהאב קבעם אצלה ואינו יכול לומר שתהיה אכזרית ולא תתן להם מזונות. ולכן ברוב בנ"א בזה"ל ובפרט במדינתנו שדרים כולם יחד חייב האב במזונות בניו ובנותיו אף הגדולים מצד חיוב מזונות שלה עד שיהיו כפי הדרך שהולכים להרויח. ואם בני משפחה או בני משפחה אין הולכין להרויח עד נישואיהן או מדין עולה עמו ואינה יורדת עמו חייב במזונותיהן כל הזמן שדרים עמהם יחד. וממילא אין יכול לזונם מכסף המעשר שהוא כחוב שאינו יכול לפרוע מהמעשר ודינא דהש"ך בזה"ל ובפרט במדינתנו הוא דוקא כשהן גדולים כ"כ שהדרך שילכו להרויח לפרנסתן בעצמן.

ובדבר אם תקנת אושא שאל יבזבו יותר מחומש הוא איסור או רק עצה טובה, הנה מלשון הגמ' משמע שאסור דהא מקשה בכתובות דף ס"ז על מר עוקבא שחילק בשעת מיתתו פלגא מנכסיו מהא דאל יבזבו יותר מחומש ואם רק עצה טובה היה פשוט שאין שייך זה לאח"מ אבל אם הוא איסור היה סבור המקשה שלא פלוג ותירץ ש"מ"מ לא תקנו היכא דלא שייך הטעם. אבל בשט"מ שם משמע לפי שמפרש המדרש דיש מצוה אף ביותר מחומש באם הוא לתלמוד תורה עיי"ש. והנה לא כתב הרמב"ם הדין דאל יבזבו יותר מחומש אלא בסוף הלכות ערכין ולא בצדקה בהלכות מתנות עניים ובש"ע מפורש שהמחבר סובר דבידו משגת מחוייב ליתן כפי צורך העניים אף שהוא יותר מחומש משמע שסובר בדעת הרמב"ם שכיון שדין התורה הוא שיתן כפי צורך העניים לא תקנו רבנן לאסור וגם לא לעצה טובה בצדקה רק להקדיש אסרו. ומה שבדף נ' איתא ולא הניחו ר"ע לבזבו הוא מחמת שר' יששב לא היתה ידו משגת. עכ"פ הרמ"א שכתב ואל יבזבו יותר מחומש בצדקה פליג וסובר שאסור וכדמוכח מהא דמר עוקבא ודעת הרמב"ם והמחבר צ"ע. עכ"פ למעשה אין לבזבו יותר מחומש אם לא לחשש פקוח נפש.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן קמ"ד

בדבר אם יכול להפריש צדקה שלו לצורך אחיו כדי שיוכל לישב בשלוח אחר נישואין וללמד תורה איזה שנים ר"ח מנ"א תשט"ו.

מע"כ ידידי הנכבד מו"ה ר' אהרן דזיקאבס שליט"א.

שם גם ציור זה אבל פשוט שלא משום דכמתנות דאורייתא אין נותנין בכה"ג לע"ה אלא סמכו על הא שכתבו שם כדפרישית בריש כל הבשר וכן פי' כונתם במעיו"ט עיי"ש. חזינן מפורש דרק כשרוצה יכול ליתן להעני אבל יכול גם ליתן להעשיר אף שאינו צריך להו. וזה ודאי לא מסתבר לומר שהוא רק בת"ח עשיר וע"ה עני שיש להעשיר מעלת ת"ח שמנלן לתוס' ששקולים הם דאם מעלת ת"ח עושה שאף שהשני עני יכול ליתן גם לו אף שהוא עשיר אף שבשוין אינו יכול ליתן להעשיר א"כ אפשר שמעלת ת"ח עושה שאינו כלום אף מה שהע"ה עני כשהת"ח אף שהוא עשיר רוצה לקבל. אלא ודאי שמעלת ת"ח ליכא כלל כשהע"ה הוא עני מטעם שכתבו כיון דהת"ח אין צריך וזה הע"ה עני וצריך שמצויים להחיותו וכונתם שלכן אין לו למנוע מליתן להע"ה בשביל הת"ח שהרי גם ת"ח כהן מצוה להחיותו. וא"כ ליכא כלל מעלת ת"ח ומ"מ יכול ליתן להעשיר אם רוצה וא"כ ודאי אף בשוין ששניהם ת"ח או שניהם ע"ה יכול ליתן גם להעשיר. אלמא דדין טוה"ג שיש לו הוא זכות שלו ליתן לכל מי שירצה מאלו שרשאי ליקח מתנות כהונה וכיון שאף העשיר הוא כהן ורשאי ליקח יכול ליתן לו כשרוצה אף שיש כהנים הצריכים יותר.

וכ"כ הוא בצדקה סתם שלו שיש לו בהן טוה"ג יכול ליתן לכל מי שירצה מאלו שרשאי ליקח צדקה אף שאחד יותר צריך ואף למי שחסר לו כסות אף שיש עני שצריך למזונות. אבל גבאי על כיס של צדקה שאין לו בהם וגם לא להנותנים זכות טוה"ג כדאיתא בסי' רנ"א סעי' ה' אלא הוא דין על הקהל לעשות בהם הטוב בעיני אלקים ואדם כדאיתא שם והגבאים הם הממונים מהקהל עליהו נאמר דינים להקדים ליתן מתחלה להנחוץ יותר ושלאכילה קודם לכסות וכדומה וכ"כ אסור להם ליתן לעני אחד יותר מחברו כשהצורך הוא שיהו כדאיתא בסי' רנ"ז סעי' י' וכדאיתא בב"ב דף ח' שמתחלקת בשלשה כדיני ממונות ופרש"י לעיין לתת לכל אחד כפי טפליים התלויין בו. והטעם שהוא ממילא כבר יש לעניים זכות שיעשו כפי הנחוץ והצורך והקדמות שסדרו חכמים וכשליכא דין הקדימה כולם שוין בהם. מה שאין זה בצדקה סתם שלו שבשוין בהצורך ודאי הא יכול ליתן למי שירצה הכל ולכן אף באין שוין יכול ליתן למי שירצה וכשאחד קרוב יש עליו ממילא ליתן לקרוב שדין זה נאמר דוקא על היחיד בצדקה שלו אף שהרחוק צריך לדבר נחוץ ביותר אם אך הקרוב רשאי ליטול צדקה.

שמ"מ כסות ת"ח קודם שא"כ אפשר רק בזה ישראל להחיות קודם מכהן שאין לדחות פ"ג דישראל מכסות כהן וא"כ אפשר שלמזונות כשליכא חשש פ"ג עדיף אף שאר קדימות ככהן לכסות מישראל לפרנס.

אבל פשוט שחס לן לפרש כן דברי הש"ך שלא ניתן להאמר כלל דפ"ג אף של הע"ה שדוחה שבת וכל מצות התורה איך לא תדחה מצות הצדקה ליתן כסות להת"ח בשביל פ"ג דהע"ה. ולכן ברור דכוונתו מזונות שהם חיי נפש שיותר צורך הוא מכסות אף כשאין בזה פ"ג. וגם מדבריו עצמן מוכרח כן דמסיק דהו"ל כאיש לכסות ואשה להחיות או איפכא דאמרינן בירושלמי דאותו שלהחיות קודם והא לענין איש ואשה ודאי פירוש להחיות הוא רק למזונות כשאין נוגע לפ"ג דלענין פ"ג פשיטא שלא ידחה כסות האשה את חיי האיש אף שדוחה לכסות האיש מטעם שבוששתה מרובה כדאיתא בכתובות דף ס"ז דהא חיי האיש קודמין אף לחיי האשה כדאיתא בהוריות דף י"ג ואיפסק בסי' רנ"ב סעי' ח' ברמ"א ועיין בש"ך סי' רנ"א ס"ק י"א וא"כ כ"ש שבוששתה אינו כלום נגד חיי האיש. אלא מוכרחין לפרש דלהחיות קודם שחידש הירושלמי אינו חיים ממש אלא מזונות שהם ענין חיי נפש שהיה מקום לומר דאף שבשוין להאכיל קודם מלכסות מ"מ באיש ואשה שקודמת בין לכסות בין למזונות תהיה קודמת אף כשהאיש למזונות והאשה לכסות השמיענו הירושלמי שמזונות קודמין ומכאן ידעינן לכל הקדימות דכהן ללוי שנמי הצריך למזונות קודם. ועי' כתב הש"ך דגם ת"ח בזה"ו כשהוא לכסות והע"ה למזונות הע"ה למזונות קודם. א"כ מוכרח מש"ך גופיה שכוונתו רק למזונות שהם חיי נפש אבל להחיות ממש אפילו חכם דבזמן הש"ס שצריך לכסות נרחה מפני פ"ג דע"ה. וא"כ חזינן שצריך להקדים ליתן להצריך לדבר יותר נחוץ וא"כ ה"ה שיש להקדים להצריך היום להצריך אחר זמן.

הנכון לע"ד שיש חלוק בזה בין היחיד על צדקה שלו לגבאי על כיס של צדקה. דיחיד על צדקה סתם שלו יש לו טובת הנאה לתתה למי שירצה מאותן שרשאי לקבל צדקה. והוא כמו טוה"ג דמתנות כהונה שהזכות שבידו הוא ליתן לכל כהן שירצה ואין חלוק איזה כהן צריך יותר להמתנות. ועיין בתוס' חולין דף ק"ד על הא דחלת חו"ל ניתנת לכל כהן שירצה שהקשו מהא דאין נותנין מתנה לכהן ע"ה ותירצו דאף באיכא כהן חבר ורוצה לקבל אבל אינו צריך והע"ה עני יכול ליתן להעני. ודין זה הוא אף במתנות דאורייתא שהן חולין שליכא חשש איסור טומאה. ואף שהתוס' דף ק"ל חיסרו בתירוצם

הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם שנאמר עירא היאירי היה כהן לדוד שהיה משגר לו מתנותיו וכתוב בתריה ויהי רעב כדאיתא בבה"ג ועירא היאירי היה רבו של דוד שהוא קודם אף לאביו עיין ברעק"א בסי' רנ"א אלמא דאף לרבו אינו יכול ליתן כל מתנותיו וכ"ש לאביו וקרובו ולא מצינו שהיה לדוד עוד רב שהוא כהן. ואין לחלק בין מתנות כהונה לצדקה דא"כ מנלן כלל שגם בצדקה איכא דין זה אלא ודאי שלא מחלקינן וא"כ גם לקרוב אין ליתן כל צדקותיו אף נגד אחרים דלא כדמשמע מהש"ך. ובתד"א נפרש שהותיר פירושו יותר מנתינה חשובה וראויה דאם אין לו אלא כדי נתינה חשובה אחת יתן לאביו ואם הותיר מנתינה חשובה לאחד יתן לאחיו ולא שהוא יותר מצורך העני קרובו אלא דאף שעדין יש לקרובו צורך אם יש לו יותר מנתינה חשובה לאחד יתן לאחרים.

ואולי מפרש הש"ך שר' אבא בר זבדא פליג על ר' המנונא שאמר לעיל מזה דעירא היאירי היה רבו של דוד דהא מה שר' המנונא אמר שהיה רבו פרשיי שהוא מאותו קרא עירא היאירי היה כהן לדוד שמפרש שהוא רב לדוד וכדכתבו התוס' שהוא פשטיה דקרא וא"כ אין לדרוש מהקרא שהיה כהן ממש ומה שנאמר לדוד הוא משום ששיגר לו מתנותיו ונמצא שר' אבא בר זבדא שמפרש שהיה כהן ממש ושיגר לו מתנותיו פליג אר' המנונא ואין סובר שהיה רבו וא"כ יש לנו ראייה רק שאין ליתן כל מתנותיו לעני רחוק כשיש עוד עניים ויש למילף שאין ליתן לקרוב אחד כשיש עוד קרוב עני אבל אין לאסור מליתן לקרוב אחד כשהוא רק נגד רחוקים כהש"ך. ויהיה ניחא לפי זה שפליגי רב המנונא ור"א בר זבדא מה שהשמיט הרמב"ם דין זה משום דלר' המנונא אין לדרוש איסור זה כלל וסובר הרמב"ם שפליג ופוסק כותיה. אבל מ"מ הדין אינו ברור כ"כ שלא משמע שפליגי אלא שתרתי דרשי מקרא דכהן לדוד כפשטיה דקרא שהוא רבו ומהסמיכות לוייה רעב דריש ששיגר לו מתנותיו.

אבל אף אם נימא כהש"ך אין לפטור עצמו מכל הצדקות שיהיה בזה חלול השם שבנ"א לא יאמרו שנותן לקרובו אלא יאמרו שאין חוששין למצות צדקה והחזקת תורה וגם יגרמו שאחרים לא יתנו לכן יעשו שחלק הגדול יפרישו עבור אחיהם וחלק צדקה יתנו לשאר הצדקות והחזקת ישיבות וכו' יקיימו המצוה כהוגן וקדוש ש"ש.

ידידו,

משה פיינשטיין

ולכן כיון שזה ודאי שאף אדם שיש לו מאתים זוז אם צריך הוא להשיא בתו רשאי ליקח צדקה לזה כיון דממאתים זוז לא יספיק לו לזה דטעם מאתים זוז משום שזה מספיק לו לשנה למזונות וכסות כדאיתא בר"ש פ"ח מפאה מ"ח. וגם ברור שרשאי לקבל ע"ז צדקה לא רק כשכבר נשתדכה וקרוב לזמן החתונה אלא אף בזמן קודם ואף בלא נשתדכה כדי שיהיה לו במה לשדכה ולהשיאה. א"כ כ"ש כשאחד רוצה לישא אשה כשיגיע זמנו והתנדב לבכו לשקוד על התורה שאי אפשר לו להתפרנס אם לא שיטול או צדקה שהתירו זה לנו בדורותינו כמפורש ביו"ד סי' רמ"ז סעי' כ"א דאפילו בבריא מותר ועיין בש"ך סק"כ שרשאי גם קודם שנשא שעדין אין לו הצורך, לקבל צדקה בשביל הצורך שיהיה לו אחר הנישואין. וממילא כיון שהוא רשאי לקבל רשאי האחין להפריש הצדקה שלהם עבור זה אף עתה שעדין לא נשא אם לפי דעתם צריכין להתחיל לאסוף בעד זה מהיום. אבל צריכין להוציא מרשותם ולהקנות לאחיהם תיכף דאל"כ לא יצאו עדין במצות צדקה. ואם אינם מאמינים לו שיקיים התנאי לישב וללמד יצטרכו להניח בבאנא בפאנד מיוחד ע"ז כדי שיצא מרשותם סך הצדקה שרק אז מקיימין מצות הצדקה.

והנה אף שרשאיין וגם מצוה עליהם להפריש הצדקה מהיום עבור אחיהם כדי שיוכל לישא אשה וללמד אחר החתונה שהוא דבר גדול מ"מ אין מן הראוי לפטור עצמו בזה מכל הצדקות והחזקת ישיבות כי לבד שאין ליתן כל צדקותיו לעני אחד שאיתא בסי' רנ"ז סעי' ט'. אך ע"ז יש לפקפק שמשמע מלשון הש"ך ס"ק י"ט דהוא רק בנותן לעני אחד רחוק ומניח שאר עניים או לעני קרוב ויש עוד עניים קרובים דכתב שם לעני אחד בלבד או לקרוב אחד ולהניח שאר קרובים וכן איתא בבאר הגולה בשם המרדכי משמע דבאין לו עוד קרובים עניים יכול ליתן כל צדקותיו לעני אחד קרובו ולהניח הרחוקים. דלגבי רחוקים כשאיכא קרוב ליכא עליו כלל חיוב מצות צדקה לאחרים כיון שילפינן מקרא דצדקה דהקרוב קודם. וכן משמע קצת מהתד"א שהביא הגר"א בסי' רנ"א סק"ד שאמר בתחלה יפרנס את אביו ואמו ואם הותיר יפרנס את אחיו ואחיותיו ולבסוף אחר כל הקדימות מכאן ואילך ירבה צדקה עם שאר בני ישראל משמע דאם כל מה שיכול ליתן לצדקה אינו יותר מצורך אביו וקרובו כפי הסדר שנאמר שם יכול ליתן הכל לקרובו האחד.

אבל הא מקור הדין דלא יתן כל צדקותיו לעני אחד הוא מעירובין דף ס"ג דא"ר אבא בר זבדא כל